

Norges Juristforbunds pris for
rettsikkerhet og likhet for loven

Rettsikkerhetsprisen 2025

Juryen gjorde 22. mai 2025 følgende enstemmige vedtak:

Rettsikkerhetsprisen for 2025 tildeles

Benedikte Moltumyr Høgberg

Rettsikkerhetsprisen

Rettsikkerhetsprisen er opprettet av Norges Juristforbund og ble første gang utdelt i 2006. Prisen er i 2025 et stipend på kr 100 000,-.

Rettsikkerhetsprisen skal tildeles én eller flere personer, en institusjon eller en organisasjon som i løpet av foregående år eller over lengre tid har utmerket seg i sitt arbeid eller virke ved å:

- Styrke rettsikkerhet og likhet for loven innenfor sitt virkeområde.
- Arbeide for rettsstatlige prinsipper, ytringsfrihet, likeverd, menneskerettigheter og trygghet for personlige krenkelser.
- Bidra til økt forståelse for og innsikt i lov- og regelverket.
- Bidra til mer effektiv saksbehandling og sikrere beslutninger gjennom utnyttelse av juridisk kompetanse.

Juryens begrunnelse

Russlands angrep på Ukraina har satt Europa i beredskap. Samtidig er demokrati og rettsstat under press fra autoritære krefter i flere land. Hvordan frie nasjoner bør innrette seg for å møte den sikkerhetspolitiske virkeligheten, er igjen et tema. På den ene side trenger styresmaktene hjemler og handlingsrom til å navigere hvis krisen inntreffer. På den annen side må rettsstaten og konstitusjonen beskyttes mot maktmisbruk fra egne rekker.

I Norge foreslo regjeringen nye hjemler om bruk av sivil arbeidskraft dersom «riket er i krig, krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare». De foreslåtte hjemlene, som var tiltenkt som en del av totalberedskapen, reiste prinsipielle spørsmål om adgangen til å pålegge innbyggerne arbeidsplikt, og om regjeringens fullmakter til å fravike Stortingets lover. Lenge så forslaget ut til å seile stille inn i lovsamlingen uten offentlig debatt, til tross for kritiske

høringsinnspill fra flere interesseorganisasjoner og fagmiljøer. Forslaget ble også vedtatt av Stortinget med stort flertall i første lovbehandling.

I påskeferien 2025 tok professor Benedikte Moltumyr Høgberg til tastaturet. Etter å ha frontet sine bekymringer i høringsrunden uten gjennomslag, varslet hun offentligheten om lovforslaget i sosiale medier. Med klar tale advarte hun mot lovhjemler som – til tross for regjeringens gode intensjoner – hun fryktet kunne bli gjenstand for maktmisbruk og true demokratiet og rettsstaten.

Nå våknet mediene, og saken ble slått bredt opp i ulike kanaler. Kriselovgivning ble også tema på NRKs «Debatten».

Torsdag 24. april besluttet Stortinget å trekke i nødbremsen, og annengangs lovbehandling ble utsatt. Storingsrepresentantene innså at nødvendige diskusjoner hadde uteblitt, og flere innrømmet at de ikke hadde fulgt med i timen. En slik utsettelse er unikt i nyere lovgivningshistorie. Den rettsstatlige refleksjonen i vår politiske kultur slo inn.

I ettertid har lovforslaget blitt revidert, og den 10. juni ble lovforslaget vedtatt av Stortinget med flere innstrammende endringer. Blant annet er inngangsterskelen for når hjemlene kan tas i bruk hevet fra at «rikets sikkerhet» er i fare, til at «rikets selvstendighet» må være i fare. Det er også gjort andre omskrivninger av betydning for maktfordelingen mellom regjering og Stortinget. Et opprinnelig forslag om å kunne gripe inn i lovbestemt taushetsplikt for en rekke yrkesgrupper, er også frafalt.

Professor Moltumyr Høgberg tildeles Rettssikkerhetsprisen for 2025 for sitt faglige engasjement i saken. Juryen er særlig imponert over hvordan Moltumyr Høgberg i siste time lyktes i å skape offentlig debatt om Grunnlovens grenser og prinsipper for maktfordeling, som igjen ledet til et revidert forslag og en mer gjennomarbeidet lov. Med sine store pedagogiske evner klarte hun å invitere folk flest med i en faglig debatt som angår oss alle. Årets prisvinner har på denne måten bidratt til økt årvåkenhet om at demokratiske og rettsstatlige normer er en del av totalforsvaret.

Selv om det eksisterer politisk og faglig uenighet om kvaliteten på det opprinnelige lovforslaget, vil juryen understreke betydningen av tydelige motstemmer i academia og i juristsamfunnet ellers. Med årets pris vil juryen samtidig minne om verdien av høringsinstituttet, og hvor viktig det er at redaktørstyrte medier følger med på prosessene rundt lover av sentral betydning.

Kriselovgivning bør ikke vedtas uten offentlighetens søkelys.

Professor Benedikte Moltumyr Høgberg har utvist et engasjement som går utover det som kan forventes av en akademiker, og dette engasjementet ga resultater på vegne av rettsstaten.

Juryens sammensetning

Juryen for Rettssikkerhetsprisen 2025 har hatt følgende sammensetning:

- Katrine Holter (leder), førsteamanuensis ved Politihøgskolen
- Eirin Eikefjord, jurist, politisk redaktør i Bergens Tidende
- Eirik Holmøyvik, professor ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen
- Torbjørn Røe Isaksen, samfunnsredaktør i E24, tidl. stortingsrepresentant og statsråd
- Monica Mæland, adm.dir. Bergen Næringsråd, tidl. advokat i Schødt og justisminister

Tidligere vinnere av Rettssikkerhetsprisen

2024 Marte Eidsand Kjørven

2023: Halvard Sivertsen, Lars Mikkelt Tronsrud og Bjørn Olav Jahr

2022: Lise Klaveness og Tromsø IL

2021: Maria Hessen Jacobsen og Randi Rosenqvist
2020: Den norske rettsstaten (representert ved stortingspresidenten, statsministeren, høyesterettsjustitiarius og generalsekretæren i Norsk Presseforbund)
2019: Tor-Aksel Busch
2018: Nils Asbjørn Engstad
2017: Jan E. Helgesen
2016: Stiftelsen Lovdata
2015: Fahkra Salimi og Mira-senteret
2014: Advokatforeningens aksjons- og prosedyregruppe i utlendingsrett
2013: Asbjørn Kjøenstad
2012: Juridisk Rådgivning for Kvinner (JURK), Oslo, Juss-Buss, Oslo, Jushjelpa i Midt-Norge, Trondheim, Jussformidlingen i Bergen og Jusshjelpa i Nord-Norge, Tromsø.
2011: Tore Sandberg
2010: Carsten Smith
2009: Ada Sofie Austegard og Stine Sofies Stiftelse
2008: Gatejuristen (Cathrine Moksnes)
2007: Trygve Lange-Nielsen
2006: Anders Bratholm